

DEMOKRACIJA

Uredništvo: Trst, ul. Machiavelli 22-II. - tel. 3-62-75
 Uprava: Trst, ulica S. Anastasio 1-c - tel. 2-30-39
 Goriško uredništvo: Gorica, Riva Piazzetta št. 18.
 CENA: posamezna številka L 25. — Naročnina:
 mesečno L 100, letno L 1.200. — Za inozemstvo:
 mesečno L 170, letno L 2.000. — Poštni čekoval
 račun: Trst št. 11-7223, Gorica št. 9-18127

Leto VIII. - Štev. 22

Trst - Gorica 28. maja 1954

Izhaja vsak petek

Še vedno Svobodno tržaško ozemlje

Večkrat smo že obrabljali pozornost Amerike in Anglije na dejstvo, da ne bo razdelitev Svobodnega tržaškega ozemlja zblizala Italije in Jugoslavije, ampak še bolj poglobila njun razdor. In tudi če bi si točasni vladi v Rimu in Beogradu podali pod vplivom skupne obrambe Zapada začasno roko in razkosali STO, bi ta nasilna delitev vrgla kamen večnega razdora med italijanski in jugoslovanske narode. Kajti STO je etnično mešano ozemlje; v coni A kakor v coni B živijo pomešani med seboj Italijani ter Slovenci in Hrvatji. To je kričevo dejstvo, ki opozarja Italijo in Jugoslavijo, toda tudi Ameriko in Anglijo: Kakor koli že presečete to Ozemlje, zadenete ob živo meso Italijanov, Slovencev in Hrvatov.

V polovici XX. stoletja, v sredi Evrope, so narodi in ne vlade oni, ki tvorijo države in nosijo državno misel. In zlasti v vojni je odločilna za zmago in poraz volja obojestranskih ljudskih množic in javnega mnenja. Kakor ne bo italijanski narod šel brez gneva v duši preko izgube italijanskih mest v coni B, tako ne bodo preboleli jugoslovanski narodi izgube Trsta in cone A.

Po treznem pretehtanju vseh čitilcev za in proti STO, prihaja zlagodna tudi italijanska javnost do edine možnega točnega sklepa, da se mora ohraniti kot nevtralen most med obema državama neodvisno vsaj STO, ki je bilo s Trstom glava in srce nekdanje Julijske krajin. Jugoslovanski narodi so se že leta 1952, ob zasedanju londonske konference med Italijo, Anglijo in Ameriko, izrekli za vso odločnostjo za STO.

Zato sta italijanska in jugoslovanska javnost dolžni storiti korak naprej in pravočasno opozoriti svoji vladi na usodopolno nevarnost, ki bi jo razkosanje STO prineslo s seboj za mir med Jugoslavo in Italijani. Kajti to razkosanje bi tudi, vključno vsem garancijam, po osmih letih zopet začelo meje, ki se bile s tako težavo postavljene z mirovno pogodbo med Italijo in Jugoslavijo.

Tudi italijanske irendentistične stranke cone A, od socialnih demokratov do demokratizmanov, so se končno prepričale, da je delitev STO škodljiva za interes italijanskega naroda. Zato so pretekli tedaj poslale odposlanca k novemu italijanskemu političnemu svetovalcu pri Zvezniški vojaški upravi v Trstu, da sporoči rimski vladi njihov odpor proti razkosanju in voljo za celokupnost in združenost obeh con STO. Časopisi niso prinesli, ali pomeni ta ohranitev celokupnosti Ozemlja po misljenju irendentističnih strank tudi ohranitev STO v smislu mirovne pogodbe. Ali omenjeni predstavniki tržaških strank so pač tako stvarni in trezni, da ne morejo pri današnjem stanju tržaškega spora več pričakovati, da bi se moglo celo STO izročiti Italiji. Da bi se pa bile omenjene italijanske stranke izrekle proti delitvi STO, samo da primirajo svoje pristaje na tem Ozemlju in si ohranijo naklonjenost volivcev za bodoče, si ne moremo misliti. Zato, ako je bil korak proti delitvi STO resen in odkritosrčen — in do nasprotnega dokaza nimamo razloga, da bi v to dvomili — moramo sklepati, da nadaljnji logični korak italijanskih irendentističnih strank ne more biti kot pristane na ohranitev STO v smislu mirovne pogodbe. Za to se borimo mi Slovenci in italijanske stranke za neodvisnost že od leta 1947 naprej.

Edinole ohranitev STO in povrnitev k mirovni pogodbi bi odstranila med Italijo in Jugoslavijo spor, ki je zaradi delitve Ozemlja nastal. Jugoslavija se je oklenila cone B, ker je Italija po 20. marcu 1948 zahtevala zase obe coni. Ako se Italija odreče STO, ne bi več Jugoslavija imela razloga zahtevati zase cono B v nasprotju z mirovno pogodbo. Z darancijami za spoštovanje nedotakljivosti STO in njegovega statusa ne bi smelo biti niti Jugoslaviji, niti Italiji težko likvidirati tržaški spor in pričeti novo politiko medsebojne strpnosti, spoštovanja in mira. To si želi in od nju pričakuje ogromna večina prebivalstva STO brez razlike narodnosti. Nad prestiži vlad stoji dobrobit in bodočnost narodov.

Dr. JOSIP AGNELETTI

Težave azijskega sporazuma

V zadnji izdaji našega lista smo v kratkih obrih popisali kameno pot, ki vodi k obrambi azijskega področja. Na tej poti pa se pojavljajo še druge težave, ki jih ni mudi prezreti in ki veljajo tudi za ostala področja zavezniške strategije.

Pomanjkanje resničnega poznavanja azijske celine, njenih ljudstev, njihove miselnosti, načina medsebojnih povezav, verskih in svetovnonazorskih nasprotij je po vseh azijskih deželah izredno veliko. Te pomanjkljivosti so prav v teh časih za zahodno diplomacijo z azijskimi zastopniki na enokopravni podlagi še prav posebno občutene.

Morda bi se mnoga nerazumevanja — in verjetno tudi mnoge utvare — lahko pravočasno izločile, če bi za diplomato mizo na mesto diplomatov sedeli gospodarstveniki, ki so leta in leta na Srednjem in Daljnem vzhodu kupčevali s tamkajšnjimi narodi. Ti ljudje, bogati na izkušnjah in v živem stiku s prebivalstvom bi vsekakor z mnogo manjšimi naporji ustvarili potrebne človeške stike, ki so prvi pogoj medsebojnega razumevanja. Velika Britanija je stoletja pošiljala na azijsko celino ne samo vojake in uradnike, pač pa tudi gospodarske pionirje vseh vrst. Zato tudi razpolaga z mogočnim kadrom temeljitih poznavalcev Azije. Znanje teh ljudi o posebnostih dežel in narodov nam morda odkrije opreznosti, s katerimi angleška politika obravnava politična vprašanja na tem področju. Odkriva pa nam tudi skepsa, s katero Angleži spremljajo napore za povezavo jugovzhodnih azijskih držav v učinkovito obrambno skupnost.

Tak poizkus imajo v mislih, kakor znano, Združene države, in vendar verjetno ameriška diplomacija ne razpolaga s strokovnjaki, ki bi se lahko postavili z izkušnjo solidnih poznavalcev azijske miselnosti. To izvirja iz okoliščin, da diplomatske kariere do pred kratkim v Združenih državah niso smatrali za »business«, pač pa prej za nekako športno zadevščino za imovite sloje, ki so z zmogljivostjo lastnega žepa predstavljali svojo bogato domovino v tujini. Z izkušnimi praktiki trgovskih naved, ki segajo prav do najintimnejših globin človeške duševnosti, zunanji minister Foster Dulles na žalost ne razpolaga.

Poznavalci azijskih razmer sodijo, da vsebuje ameriški načrt za azijsko zvezo načelno pogreško, ker spravlja vse nekomunistične

azijske dežele v skupno vrečo. Filipine z Japonso, Formozo ali Indijo s Pakistanom in Južno Korejo vpreči v skupni voz je najmanj — čarovnja. Taka politika zasleduje lahko najboljši plemenite cilje in jo lahko opravičujejo najboljše težnje, stvarno ji manjkajo trezni realistični temelji. Manjka ji globlje spoznanje daleč v zgodovino segajočih nasprotij, ki izvirajo iz sovraštva, medsebojnega nerazumevanja, verskih predsodkov in nacionalnih ljubosumnosti. Vse to zastruplja ozračje med temi narodi že od nekdanj in tudi današnji časi tega verjetno ni odpravil.

Južni Korejci gotovo sovraživijo Rdečo Kitajsko, vendar prav nič manj ne sovraživajo tudi Japonke, ki jim je polnih štirideset let nepristano puščala kri. Syngman Rhee je gotovo navdušen zagovornik jugovzhodnega azijskega sporazuma, vendar niti za trenutek ne preneha z budnim očesom motriti svojega japonskega sosedu. Tudi Filipini so se izrekli za pakt. Medtem pa želijo z ureditvijo počakati, dokler se z Japonci ne pogodijo o plačilu vojne odškodnine. Formosa in Japonska sta si kljub ameriškemu posredovanju še vedno v laseh zaradi nekaterih nekdanj kitajskih otkov, ki so jih zasedli Japonci. Japonci v splošnem ne živijo zaupanja ostalih narodov, ki ne morejo pozabiti, da so Japonci v preteklosti stalno hlastali po tujih ozemljih.

V ostalem pa so azijski narodi enotni nasprotniki zahodnega kolonializma. V tem oziru je treba Fosterju Dullesu priznati izredno modre odločitve, ki stremijo za svobođenjem in osamosvojitvijo indonezijskih držav. Kljub nedvoumni zanesljivosti Vietnamcev za zahodno demokracijo, poročajo nepristranski opazovalci, da je padee Dien Bien Phuja izzval med njimi določene škodoželjnosti.

Kako močne so te razpoke, potrjujejo prav odločne protikomunistične vlade Pakistana, Ceylona in Burme, ki so skupno z vlada Indije in Indonezije, ki se tako radi spogledujeta s Sovjeti, soglasno postavile zahtevo, da Združeni narodi sprejmejo Rdečo Kitajsko v svojo vrsto.

Iz vseh teh komaž površno nanižanih dejstev izhaja, da kaže mozaik bodočih azijskih konstelacij — kakor ga predvideva načrt ameriškega zunanjega ministra — številne razpoke. Te razpoke so opazne že na samem površju. V globini pa so temelji tega mozaika tako razkosani s prastarimi kul-

turami in verskimi nasprotji, z različni mišljenja in s skoraj nepremostljivimi trdovratnostmi azijskega ponosa, ki deli plemena in kaste med seboj, da je tudi za še tako spretnega političnega računarja malo izgledov, da bi vse te najrazličnejše faktorje postavil na skupni imenovalc.

Glede najnovejših političnih problemov je pred kratkim ameriški vrhovni poveljnik sil Združenih narodov na Daljnem vzhodu, general Hull, s polno pravico izjavil, da nima nobenega strahu pred bodočnostjo jugovzhodne Azije, »v kolikor se bodo narodi svobodnega sveta odrekli razlikam mnenj«. Ta modra politika, ki meri predvsem na odpravo kolonializma, nosi v sebi močne tvornosti sodobnega duha in volje; v kolikor pa lahko utrdi tudi same temelje širokega sporazuma, ki jih razjeda nezadovoljstvo, bo pokazal čas.

Odločna volja azijskih narodov, da se končno osvobodijo vsake oblike kolonializma in po izboljšanju izredno nizke življenjske ravni, se bo obrnila proti zahodni demokraciji ali pa proti komunizmu. To bo odvisno predvsem od odločnosti in preudarnosti Zahoda. Na tem vprašanju in ne na vprašanju Koreje ali Indokine se bo odločila usoda Azije. Morda bodo sedanji porazi zahodnega sveta tako v Indokini kot v Zenevi prispevali k iztreženju Evrope in končno odprli oči tistim, ki tega še nočejo ali ne morejo uočiti, da leži danes usoda Evrope v Aziji.

Pismo iz Washingtona

Ugleden prijatelj našega lista nam je poslal obširno in zanimivo pismo o najnovejšem političnem razvoju v Združenih državah. Upamo, da nam bo sprostilo, če tu ponatiskujemo najzanimivejše odstavke njegovega dopisa. Uredništvo

Washington, 9. maja 1954.

Pišem to poročilo dan po padcu Dien Bien Phuja. Nam, ki smo že v prvi svetovni vojni stali na francoski strani, se je kar dobro zdelo, ko je francosko ime zopet zažarelo v vojaški slavi. Ameriški tisk udarja, da je to sicer poraz, toda poleg tega je vendar to tudi pomemben protikomunistični uspeh junaško dejanje, ki kaže, da je še vedno dovolj plemenitih ljudi, ki so pripravljeni doprinesiti največje žrtve za ohranitev naše civilizacije. Ameriški tisk za zunanje zadeve, Dulles, je ob povratku iz Zeneve izrekel pomembne besede: »Pogosto so prav izgubljene bitke bile povod za končno zmago.«

Pri Dien Bien Phuju pravzaprav ni bilo ničesar dokončno izgubljenega. Dulles pripravlja z veliko doslednostjo in energijo nekakšno azijsko sestro atlantske obrambne organizacije NATO (Atlantski pakt). To bo Južno-azijska zveza, ki bo verjetno obsegala vsa pomembnejša zahodna sile, Pakistan, Siam, Indokina in še katero izmed novih držav v Južni Aziji. To bo učinkovita protiutež komunističnemu vplivu v Aziji. Sedaj, ko ta zveza še ni organizirana, je čas seveda najtežji. V ostalem pa bo te dni nastopila v tamkajšnjih krajih doba polnih deževij in vojskovanje bo postalo nemogoče.

Dullesov položaj

Dulles ni bil po svojem povratku iz Zeneve sprejet v Washingtonu kot poraženec. Vodilno vlogo v zunanji politiki Združenih držav ima Knowland, senator iz Kalifornije. In lahko je opaziti, da stoji Knowland, ki je zastopnik republikanske stranke v Kongresu, čvrsto za Dullesom in njegovo politiko. Prav ta ko tudi predsednik Eisenhower odločno podpira Dullesovo stremeljnjo. Zaradi tega so vse govornice o morebitni Dullesovi demisiji prazne. Dulles sedi trdno na svojem položaju, kar moramo samo pozdraviti, kajti Dulles predstavlja jamstvo, da bodo Združene države nadaljevale svojo energično protikomunistično politiko. Spriči maldružnosti, ki jo kažejo na nekaterih mestih v Evropi, je to izredno nujna zadeva.

Moskovski upi, da bi ameriško »prosperity« vendar še enkrat vrag vzel, so zopet splavali po vodi. Tu ni nobenega gospodarskega nazadovanja, še manj krize, temveč navadno prilagajevanje izpremenje-

Ne pozabljamo in zato ponavljamo

Pravijo,

da je treba soditi resnično vrednost demokracije po položaju, ki ga v njej uživajo manjšine, tako politične, kakor socialne in narodne.

Na Tržaškem pa

25 odstotkov prebivalstva slovenske narodnosti sploh nima nobene besede, kje šele zastopnika, pri uradih in ustanovah, ki odločajo o njegovem življenju; 11 let po kapitulaciji italijanskega fašizma so še vedno v polni veljavi skoro vsa zakonska določila, s katerimi je fašizem skušal izbrisati vse, kar je v teh krajih slovenskega;

9 let po zaključku svetovne vojne, ko so v drugih državah že pozabili na poražene totalitarizme, v naši coni »Svobodnega« tržaškega ozemlja Slovincem še vedno raso povrnjene niti tiste drobne lastnine njihovih nekdanjih kulturnih in gospodarskih ustanov, ki še vedno materialno obstojajo;

7 let po sklenitvi mirovne pogodbe z Italijo so številni domačini, nekdanji begunci, katere je od doma pregnalo fašistično nasilje ter so se po vojni vrnili v rodno mesto, v njem še vedno bolj brezpravni kakor razni tujci. Ni rešeno vprašanje njihovega državljanstva, nimajo pravice na zaposlitev, zaprte so jim javne službe in onemogočeno jim je javno udejstvovanje.

Vse to pod upravo

velikih zahodnih demokracij, na tisti strani železnega zastora, na kateri bi morala posebno tu, na meji, veljati tudi v dejanju in ne samo v besedi načela demokracije, pravice in svobode.

nim pogojem, kakršni so nastali po prenehanju sovražnosti na Koreji. Ameriški gospodarski tisk ponosno zatrjuje, da se bodo posli, po enem letu rahlega popuščanja zopet povzpeli naravnost navzgor. Cim bo ta razvoj enkrat pričel, bo tudi trajal skozi vse prihodnje polletje in morda še delj. Splošno sodijo, da bo leto 1955 leto prave gospodarske konjunktore, čeprav ne bo tako velika, da bi izzvala dviganje cen in mezd. Kako majhno je bilo lanskoletno popuščanje, sklepamo lahko iz statističnih podatkov, ki kažejo, da je n. pr. poriranje davkov nazadovalo samo za 0,3 odstotka, potrošnja pa je bila samo za 1 odstotek izpod vrhunca, ki ga je dosegla leta 1953.

„Samostojen Trst“

Kako dolgo ga bomo smeli še tako imenovati? Usoda tega mesta je pač še vedno velika mednarodna neznanka. Iz uglednega vira sem zvedel, da so titovci postali n. pr. tako krotki, da si sploh ne upajo niti omeniti, da obstoja neka mirovna pogodba, ki določa pravni položaj Svobodnega tržaškega ozemlja. Tito, za katerega smo tu mislili, da bo zahteval od cone A vsaj Skedenj, Zavrje in Mlje, kjer je prava luka Trsta, se naenkrat zadovoljuje samo še s Koprkom. Koper, ki je bil v starih časih nekakšna izgonna postaja narodnih slovenskih sodnikov, ki so jih pošiljali tja, da uživajo v pomanjkanju vsake osnovne udobnosti je tako vstopil v mednarodno politiko. In vsak način pa je predlog Koprškega koridorja, katerega naj bi iztuhla ameriški poslanik na Dunaju, Thompson, skupno s svojimi pomagači v Londonu, kaj slaba rešitev. Končno je to

prava potegavščina. Petnajst kilometrov od Kopa leži križišče Herpelje Kozina. Velike sile naj bi torej zgradile ogromne komunikacije v dolžini celih 15 kilometrov, kajti od Herpelje-Kozina že vodi železniška proga, ki veže Istro s Slovenijo. Tako naj bi za 15 kilometrov železniške proge in kakšno popravilo prav tako dolge ceste prodali svoje koristi v Trstu in 60.000 slovenskih tržaških rojakov! Poleg tega je koprška luka popolnoma neuporabna za večje ladje in bi njena normalizacija stala ogromno denarja ter bi trajala dela določa leta.

Upajmo torej, da bo koprski načrt prav tako izginil v arhivu novorojencev, kjer se je nabralo že toliko nenaravne in izumetničene navlake, za katero odgovarjajo razni zahodni državniki, ki nečejo videti samo tistega, kar je naravno in popolnoma v duhu našega časa: Svobodnega tržaškega ozemlja. Vključno vsemu pa vam rečem, da še vedno nismo izgubili vere, upamo, da bo pamet končno zmagala in zato pripravim tudi vam, da vztrajate in se borite do konca!

V slučaju, da pride do italijansko-jugoslovanskega sporazuma, bomo vendar treba predložiti sporazum Varnostnemu svetu Združenih narodov. Tam bo zagnala Sovjetija in obdoločila zapadnjake, da rušijo mednarodne pogodbe, ki so podlaga mednarodnega reda. Ni izključeno, da bi Anglo-Američani poskušali izvesti sporazum na prikrit način. Pa tudi v tem slučaju ne bodo izostale sovjetske strele. Ali bodo s tem podprli borbo proti svetovnemu komunizmu, je pa drugo vprašanje, ob katerem bo še marsikoga glava bolela...

De Valera se poslavlja

De Valera, prvi borec za Irsko neodvisnost in tako rekoč ustanovitelj neodvisne Republike Irske, ki mu dolguje irski narod vse svoje pridobitve zadnjih dveh desetletij, bo, kakor vse kaže, 2. junija moral izročiti ministrsko predsedništvo opoziciji. Dvaindvajset let mu je irski narod vedno znova pritrjeval njegovo funkcijo in stranka Fianna Fail, kateri pripada, je na vseh volitvah prejemale absolutno večino glasov. Samo med leti 1948-51 ga je začasno zamenjal Costello, vodja glavne opozicijske stranke Fine Gael, ki je z nekaterimi manjšimi političnimi skupinami sestavil koalicijsko vlado. Zdaj pa je videti, da ne gre več samo za začasni umik. Na zadnjih volitvah je namreč De Valera stranka še vedno dobila največ poslanskih mandatov, skupno 64, toda opozicija jih je dobila 80.

Ljudska demokracija v praksi

Kako je z demokracijo v T'ovji Jugoslaviji nam lepo kaže članek o delovanju komunistov v Jarenini v Slovenskih gorah, ki v enem izmed svojih podnaslovov lepo in jasno pove »KOMUNISTI PREDLAGAJO, VOLIVCI IZGLASUJEJO«, prvi torej sklepajo, drugi pa samo pridno potrjujejo. Kako se to doseže, pa nam prikaže: »teh par značilnih odstavkov, ki jih povzemamo iz omenjenega članka: »Komunisti so povsod med vasčani, zato sproti začetju problema, ki se začne porajati, ter znajo zadeti žebelj na glavo, kadar je treba odločiti, kaj naj razpravljajo na svojem sestanku, na zboru volivcev ali na konferenci SZDL.«

Bolj iskreni kot tako res ne morejo biti; komunisti vohajo, komunisti odločajo o čem se bo sploh razpravljalo in, seveda, samo komunisti tudi predlagajo in takšni enotni predlogi tudi prodirajo. Za vsak slučaj je vendar za njimi UDB-a, ki je prav te dni slavila svojo desetletnico, in ves državni aparat. A pogledimo še dalje, članek je namreč res poučen!

»Na sejah občinskega ljudskega odbora zavzemajo komunisti odborniki enotna stališča, ki jih sprejema ves odbor. Zbori volivcev so razmeroma pogosti (lani jih je bilo pet) in dobro obravnavajo probleme občine, le to ni prav, da jih ljudski odbor sklicuje šele po svojih sklepih.«

Ubogi volivci se torej sestajajo zato, da zvedo za že storjene sklepe ljudskega odbora in jim ploskajo, ne pa zato, da bi na njih šele razpravljali o tem, kaj naj se stori. In ker ljudski odbor zopet sklepa samo tako, kakor komunisti enotno predlagajo, je torej koncem koncev komunistična celica tisti dirigent, ki vodi ta demokratični

ustroj. Toda komunisti se ne zadovoljujejo samo z vplivom v političnih organizacijah in organih. V članku namreč beremo:

»Vasi imajo kulturnoprosvetno društvo s pevskim zborom, dramsko sekcijo in ljudsko univerzo. Borbo naprednih idejnih vplivov proti zaostalim vodijo v društvu komunisti z razpravami o programu društvenega dela... Značilno je, da se borijo komunisti za zmago naprednih idej v kulturnoprosvetnem društvu brez hrupa in prerekanja, ker si znajo zagotoviti večino in tako demokratično zmagujejo. Podobno delajo komunisti tudi v gasilskem društvu, kamor so poslali pred leti svojega dobrega člana, ki so ga gasilci izvolili za poveljnika.«

Takšna je torej tipična ljudska demokracija v praksi. Da ne gre za osamljen primer, temveč za pravilo in nekakšen ideal, kateremu se je treba približati, je razvidno iz zaključka, s katerim »Ljudska Pravica-Borba« hvali takšno delovanje:

»Organizacija Zveze komunistov v Jarenini torej dobro obvlada družbeno dogajanje in občini in nio drngana od množic, ki povzemajo njene pobude. Jareninski komunisti so našli pravilne metode dela, ki bi jih lahko s pridom povzelo mnoge druge organizacije ZK.«

Da je v takšnih razmerah nekaj izrednega in da je treba jareninske komuniste posebej pohvaliti, če so dovolili, da je bil letos za gasilskega poveljnika izvoljen nekdo drugi, ne pa njihov član, je več kakor razumljivo. Toda, kdor si ob takih razmerah še upa široko ustiti o demokraciji, svobodi in podobnem, ta ima pa tudi kaj čudne pojme ali pa kosmato vest. Na brž kar oboje!

VESTI Z GORIŠKEGA

Gospodarska kriza pred goriškim občinskim svetom

Na seji v petek 21. t. m. se je goriški občinski svet ukvarjal s predlogom posebne komisije, izvoljene iz svoje srede, glede rešitve gospodarske krize na Goriškem, ali bolje rečeno v Gorici.

V svojem uvodu podaja komisija netočne in stvarnosti neodgovarajoče zgodovinske vzroke, ki naj bi krizo bili zakrivali.

Naglašali so, da je mesto izgubilo četrtino svojega predvojnega obsega in deset tisoč prebivalstva, celotno svoje gospodarsko zaledje, tako soške elektrarne, gozdove, idrijski rudnik, cementarno v Anohovem, žage in druge manjše industrije. Sprejelo pa je 4400 istrskih izseljencev ali nezulov. Od 1. 1948 sem se število brezposelnih vedno bolj dvigalo in je doseglo 12 tisoč enot, od teh 4245 je leta 1952 bilo mladincev brez prve zaposlitve.

Ce se ustavimo pri tem uvodu, opazimo takoj, da poročilo pretirava, kajti soške elektrarne, idrijski rudnik, anohovska cementarna, gozdovi, žage in druge manjše industrije iz ozemlja, ki je bilo priključeno k Jugoslaviji, vse to nima opravka z goriško gospodarsko krizo, ker te gospodarske tvorbe niso spadale v področje in območje goriške občine. Kvečjemu bi vse to lahko vzeli v poštev v okviru celotnega pokrajinskega gospodarstva, katerega krize pa ti izpadi prav gotovo niso povzročili, ali pa so vplivali za zelo nizek odstotek.

Komisija je previdno zamolčala enega glavnih vzrokov gospodarske krize v mestu, to je slovensko ljudstvo iz ozemlja, ki je spadalo in končno tudi prišlo k Jugoslaviji. Vse slovensko gospodarstvo iz tega ozemlja je težilo na Gorico, ki je živela od njega. Italijanski kapitalisti, ki so se po prvi svetovni vojni zajedli v slovenski svet niso Gorici pomagali prav nič, ker so masne dobičke spravljali na varno v notranjost države.

Bogata Brda, Vipavska, Tolminska, Koberiška, Bovaška, Idrijska, Cepovanska in spodnji Kras, to so bili življenjski viri Gorice. Trideset do štirideset tisoč slovenskih kmetov se je 13. 14. in 15. septembra 1947 prišlo hkrati v Gorico poslovit od svojega ljubega mesta. Pokupili so vse, kar je bilo v trgovinah, in pošteno tudi plačali!

Naslednje leto, ko teh Slovencev, toliko zaničevanih in tlačanih zščuvov ni bilo več, se je kriza pričela pojavljati in se še ni ustavila.

Da bi zajezili moč se tistih Slovencev, ki so v Gorici ostali, so italijanski voditelji poklicali v mesto nič manj kot 4400 istrskih Italijanov, ki danes obtežujejo njeno gospodarstvo. Sama komisija ugotavlja to resnico. Kot da niso dolžna vsa italijanska mesta sprejeti sorazmerno število teh izseljencev! Zdaj jočejo, vpijejo in moledujejo pri vladi. Ključno na pomoč iz zadrege, v katero so se sami spravili.

Naivno jim v notranjosti verjamejo, saj so kraji in mesta v notranjosti republike v neprimerno slabšem položaju od našega. Tudi tam je Italija, tudi tam mora država pomagati! Pa ne jočejo tako, kot naši domači italijanski voditelji in predvsem ne lažejo!...

Štiri tisoč štiri sto istrskih izseljencev je mnogo, če pomislimo na že itak slab gospodarski položaj Gorice in Goriške na splošno!

Kako pa mislijo ti gospodje krizo rešiti? Prav na kratko: tri milijarde lir moledujejo za neke zgradbe, zahtevajo ohranitev carine prostega pasu (zona franca), denarne olajšave za potrebe industrijalcev in rokodelcev, ustanovitve obmejne pasu za prsto malo trgovanje obojestranskega prebivalstva; obnovitev kmetijske šole, vrnitev červinjanskega okraja, zgraditev neposredne železnice Gorica - Cervinjan; obnovitev železniškega prometa Gorica - Ajdovščina, zgraditev vzpenjače na Kalvarijo in neke davčne olajšave.

Iz tega je razvidno, da je komisija sicer pokazala dobro voljo pri reševanju gospodarske krize, če bo vlada dala denar!...

Ni pa zadel v jedro bolezni in ni našla pravih načinov in učinkovitega zdravila, ki bi edino lahko v krizi odpravilo.

Denarna pomoč se v enem samem letu izčrpa! Druge olajšave, ki jih komisija išče, pa kvečjemu utegnejo preprečiti še hujšo krizo, ne pa jo odpraviti!

Vrnitev červinjanskega okraja je Slovenska demokratska zveza predlagala že leta 1947. Pa so jo italijanski voditelji zaradi tega obdžili avstrijskantsva!...

Pri tej priliki pripominjamo, da je tudi trbiški okraj nekoč spadal pod Gorico. Zakaj ne bi zahtevali tudi tega nazaj ali pa vsaj drug bogat okraj v zameno?

Goriška pokrajina potrebuje najmanj kakih pet milijard lir na leto, da svojo gospodarsko krizo lahko trajno odpravi.

Carine prosti pas (zona franca) se je sprevergel v dobiček skupinice največ kakih deset oseb, na stotrideset tisoč prebivalcev Goriške ali na štirinštirideset tisoč prebivalcev goriške občine. Pa naj bo še tako ali tako, carine prosti pas gospodarske krize niti ni rešil, niti ni njenega stalnega naraščanja zaustavil!

Zato je treba poseči zlu radikala v jedno in ga odpraviti! Edino učinkovito zdravilo pa najdemo samo v uveljavitvi deželne avtonomije s posebnim statutom, kot ga čl. 116 ustave predvideva, in katero so zopet goriški italijanski voditelji preprečili iz bojazni ali iz sovraštva do Slovencev, katerim zanikajo še tiste jezikovne pravice, ki jih ustava sama priznava v svojem 6. členu!

Posebna deželna avtonomija, ki jo je Goriška za časa Avstrije že koristno preizkusila, bi prinašala

stalne finančne vire, ker bi skoro vse davek, ki ga dežela odnosno pokrajina plačuje, ostal tu, doma, za domače potrebe!

Furlanski svet za preučevanje deželnih zadev je leta 1948. izdal osnutek statuta naše deželne avtonomije, ki bi temeljil na osnovah statuta posebnih deželnih avtonomij na Tridentinskem in v Poadižu, v Valdaosti, na Sardiniji in v Siciliji.

Ta osnutek statuta predvideva sledeče finančne vire: *devet deset* vseh davka na premožno bogastvo (Ricchessa mobile); *devet deset* zemljiškega davka ter davka na stavbe in poljedelske dohodke; *odstotek* splošnega dohodninskega davka (IGE); *odstotek* dohodkov od loterije, monopola in drugih taks; *davek na električno energijo*; *posebna državna denarna pomoč* za izredna dela in potrebe.

Vse to bi pripomoglo k izboljšanju našega gospodarstva in blaginje. Treba je le dobre volje in nobene mržnje do Slovencev v Italiji!

Kdor je proti taki deželni avtonomiji, povzročja gospodarsko krizo in je jemlje delo in življenje ljudem!

Odpusti delavstva v Trziču

V Trziču se je vršilo dne 20. t. m. ob 21. uri zborovanje Delavske zbornice FIOM zaradi nameravnega odpusta iz dela tisoč delavcev, ki so zaposleni pri Združenih jadranskih ladjedelnicah, CRDA.

Govoril je sam podtajnik Delavske zbornice, g. Lorenzon. Prikazal je nevarnost, ki preti, in podal predloge, po katerih bi bilo mogoče rešiti sedanji položaj.

Posebno kritiko je naslovil na vlado samo, ki ni še z ničemer, razen z besedami, prišla na pomoč v tem sporu.

Socialdemokratska sindikalna organizacija UILM je pa izdala lepak in ga razširila med delavstvo v njem pojasnjuje svoje stališče, češ da poseg oblasti ne bo mogel spremeniti položaja, če se bo ravnateljstvo upiralo. Zato predlaga, da je najboljšo odločitev sindikalno akcijo in se pogajati z ravnateljstvom. Eventualni sporazum naj tvori te-le točke: suspenzija naj traja največ tri mesece, vajenci ne smejo priti v poštev, suspendirani delavci morajo še nadalje prejemati družinske doklade ter dobičev vsote, ki naj jo delavci dobijo ob ponovnem nastopu na delo za utrpjeno škodo.

Sele če bi poskus ureditve spora z ravnateljstvom propadel, naj bi prišlo do sindikalnega gibanja.

Iz Beneške Slovenije
Dne 5. t. m. je umrl v St. Petru Slovenov g. monsignor Anton Bertoni.

Nadiškim Slovincem je bil pokojnik dobro znan, saj se je ne-

Pokojnina slepim

Da bi omogočili civilnim slepim stalno pokojnino 15 tisoč lir na mesec, je posebna vladna komisija nakazala vire za kritje 5 milijard, kot bi znašale te pokojnine na leto. To vsoto bi dobili iz poviškov na kinopredstave (5 odst. na vstopnini, ki presega 300 lir), na cene v prvovrstnih hotelih in restavracijah ter na stavah Totocalcio, ki bi stal 105 namesto dosedanjih 100 lir.

Javni natečaj

Ministrski svet je odobril predlog, s katerim je odpravljen predpis, da morajo biti predloženi številni dokumenti pri vsakem javnem natečaju. Zato bo odslej zadostovala izjava, podpisana od notarja ali občinskega tajnika, da ima prosilec vse pogoje, ki jih zakon določa. Le zmagovalci natečajev bodo kasneje morali predložiti zahtevane listine. S tem bo znatno olajšano delo raznih uradov in bodo tudi znatno znižani stroški za natečaje, saj stane vsak papir najmanj stotice sto lir.

Rehabilitacije

Senat je sprejel osnutek zakona, po katerem bodo uradno rehabilitirani vsi, ki so bili obsojeni z najo več do enega leta kazni in je poteklo že pet let od odslužene kazni.

umorno trudil, da bi zabrisal vse, kar je slovenskega.

Govori se, da bo prišel na njegovo mesto sedanjí duhovnik iz Landerja.

Priznanje dela

V nedeljo 23. t. m. je bilo svečano odlikovanje dolgoletnih uslužbencev pri zasebnih podjetjih. Med odlikovanci je tudi g. Franc Polh, ki je že celih 32 let pri podjetju »Pečilec v Gorici.

Cestitamo!

Razpisi mest za državne uradnike

Ministrski svet je napovedal razpis za 42 tisoč mest državnih uradnikov. Od teh je razpisanih 7500 mest za učitelje.

Podrobna navodila bodo objavljena v Uradnem listu.

Pomladanska paša

Tako kmet kot živina nestrpnost ob koncu zime, da narava uspej zaživi in pride lepa, zelena pomlad.

Letos je zima vladala precej trdo in neobičajno dolgo. Pomlad je tako prišla z veliko zamudo in se bo kmalu umaknila vročemu poletju. Ko je gmajna ozelenela, so kmetje po Krasu kaj radi gnali svojo živino na skope kraške pašnike med grmovje in kamenje, kjer preživljajo večino lepih dni.

Vse to je dobro in zdravo, a pozabiti ne smemo na nevarnost, ki je nudi pomladanska paša in sploh prehod iz suhe na svežo, zeleno krmo. Vsak kmet ve morda iz lastne izkušnje, kako usodne so lahko posledice preobilnega krmjenja gove živine s svežo ali celo mokro deteljo. Na kraških pašnikih imamo pa še drugo, večjo nevarnost pomladi. Poganjki in mlado listje hrastovega grmičevja in drevoja, ki ga živina rada obira, ko ji primanjkuje druge sočne in boljše zelene krmne, lahko povzročijo težko zastrupitev, če ga le preveč poje. Zastrupitev je nevarna, ker nima nobenega uspešnega zdravila in je torej pogin neizogiben. Edini pripomoček je pravočasna preprečitev nadaljnjega zavzivanja teh nevarnih zelenih lističev, ki vsebujejo velike količine česolovine, ki je bajé pravi vzrok te zastrupitve. Bolna živina nima mrzlice, nasprotno, telesna toplota je pod normalno. Niti ne kaže kakih vnetih organov. Je pa otopela, brez volje do dela ali hrane. Mleko dobi poseben grenak okus in tudi količina mleka je nižja.

Prav tako so nevarni tudi krompirjevi poganjki, krompirjevi olupki, steblo in zeleni listi, ker vsebujejo precejšnjo količino solanina. Ta strup ni sicer tako nevarna, a ima to lastnost, da se v živalskem telesu počasi kopiči in tako lahko povzroči, tudi majhna količina, sčasoma resno zastrupitev. Zastrupitev se izraža v žilavi med drugim s sledečimi znaki: najprej je živina zapečena, pozneje jo muči pa griza. Nima nobene vo-

SPOMINI GORIŠKEGA SLOVENCA

Pred petintridesetimi leti

Boj s orožjem za Koroško se je bližal koncu. V nemški ofenzivi od 2.-6. majnika 1919 so bile slovenske čete uničujoče poražene. Pri Guštanju je padel 6. maja nadporočnik Malgaj; pri Apačah je padel poročnik Kranjc, pri Smarjeju v Rožu častnik Jurca. Dne 7. majnika ni stal na Koroškem noben obožoren slovenski vojak več.

Ravno tri tedne pozneje se je začela jugoslovanska ofenziva, 28. majnika ob štirih zjutraj. Vodil jo je general Krsta Smiljančič. Posameznim oddelkom so poveljevali: general Majster, ki je prodiral s svojimi Stajerci preko Košenjaka nad Dravogradom v Labudsko dolino in dalje na St. Pavel in St. Andraž. Dalje: general Ljubomir Marič, ki je prodiral proti Guštanju, Crni, Pliberku, Velikovu. General Milenkovič, ki je prodiral proti Železni Kapli, Celovcu, 6. majnika je vkorakal v Celovec. Polkovnik Sava Tripkovič je prodiral preko Ljubelja v Borovlje, v Rož.

Dr. Steinacher popisuje v svoji knjigi: »Feuerbrand in Kaerntene (Požar na Koroškem), kako so se pogovarjali nemški koroški vojaki pred jugoslovansko ofenzivo. Prvi je rekel: »Anton, stvar se mi ne dopade. Pred nami se zbira nevihta. Diši po napadu.« Drugi mu je odgovoril: »Naj le pridejo; pustimo jih, da pridejo.« A prvi, že star in izkušen vojak, mu je odgovoril: »Niso samo Slovenci, ki pripravljajo napad na nas, marveč pravi srbski poljski regiment! Ali veš, kaj to pomeni, srbski regiment? Ti tega ne veš, odkod Srb je nenavadno hraber vojak! Živi več kot skromno, je kos največjim naporom in je zelo, zelo hraber.«

»Nič ne de«, je rekel novinec, a smejal se ni več.

Dne 6. junija 1919 so vkorakale jugoslovanske čete v Celovec. Steinacher piše v imenovani knjigi: »Od treh strani so prodirali Slovanci proti Celovcu. Na čelu svojih čet je vkorakal redoljubni in pravični polkovnik Milenkovič v mesto, pešci, topničarji z svojimi gorskimi topovi, ki so imeli že pet let vojne za seboj. Na Zmajevem trgu (Novi trg) so taborile rujave postave Makedoncev.«

Vincenc Schumy (Sumi) piše v svoji knjigi »Kampf um Kaerntens Einheit und Freiheit« (Boj za enotnost in prostost Koroške; »Prostost Koroške« seveda v nemškem smislu; cela knjiga je pisana v nacionalnem nemškem duhu; izšla je na Dunaju l. 1950): »Potrebno je ugotoviti, da so se obnašale srbske čete v Celovcu vseskozi korektno.«

Imenovana Steinacherjeva knjiga ima mnogo slik. Med drugimi tudi sliko: jugoslovanske čete vkorakajo v Celovec in sliko: jugoslovanski generali sedijo na klopi na trgu v Celovcu. Knjiga je izšla v Beplimu l. 1937, natisnjena v 30 tisoč izvodih, a se v knjigotrstvu ne dobi več.

Vsi v Doberdob!

Dekleta iz Rupe ponovijo v nedeljo 30. t. m. v Doberdobju ob 4.30 popoldne igro v treh dejanjih »VARVARA«, in sicer v občinski dvorani. Vabljeni vsi!

Rimu - za vzgled

Nekega dne se je Dumas s praznimi žepi vrnil s potovanja. Po prihodu na postajo je zato izvoščku naročil, naj zavije proti stanovanju prijatelja, kiparja Caina, da bi mu izvel nekaj drobiža. Caina ni našel doma, zato se je Dumas s svojo prošnjo obrnil na Cainovo ženo, ki ga je sprejela z veliko ljubeznivostjo.

»Oh, kako mi je neprijetno«, je dejala gospa, »moj mož mi je pustil en sam cekin za gospodinjske potrebe. Vem, da je to zelo malo, vendar, če vam morem ustreči!...«

»Kar sem s cekinom«, je odgovoril Dumas in ga vtaknil v žep. Pri odhajanju je na omarji jedilnice opazil nekaj steklenih posod, napoljenih s kumaricami. »O, kako lepe kumarice!«, je vzklilnil Dumas. »Pa so tudi dobre!« je odgovorila gospa Dumas. »Dovolite, gospod Dumas, ali vam smem ponuditi eno posodo?«

»O, zelo ste ljubeznivi, gospa.«

Gospa Cainova je poklicala služkinjo in ji izročila posodo s kumaricami, naj jo nese do voza, ki je čakal pred vrati na slovitiga pisatelja.

Medtem ko si je belila glavo, kako naj sedaj brez denarja pripravijo možu kosilo, se je služkinja z žarečim obrazom vrnila — s cekinom v roki. Dumas ga ji je daroval za napitnico.

Takih gospodov danes menda ni več na svetu.

Ce bi Rim posnemal velikega francoskega pisca, bi bila v Gorici kriza kmalu odpravljena.

DROGERIJA
ANTON PODGORNIK
Prodaja na debelo
in na drobno
GORICA
Trg De Amicis, 12 na Kornu
Telefon št. 3009

IZ SLOVENIJE

NEZAPOSLENOST

V Kranjskem okraju, kjer je industrija močno razvita, saj je nad 700 podjetij in 1000 obrtnih obratov, postaja vprašanje zaposlovanja vedno bolj težavno. Posredovalnica za delo je sicer v zadnjem letu poskrbela zaposliti 1382 oseb, a je še vedno veliko število nezaposlenih, zlasti žen in mladih. Podjetja se namreč otrsajajo ženske delovne sile in delovni kolektivi, ki vodijo podjetja, nič ne soustvujejo z nezaposlenimi ženami, ki imajo mnogo otrok in so brez dela.

CENA OSKRBOVALNINE V LJUBLJANSKIH KLINIKAH

Svet za zdravstvo in socialno politiko Slovenije je odobril novo ceno oskrbovalnine v ljubljanskih bolnišnicah. Ta cena znaša sedaj povprečno 1.118 din na dan.

Povprečna mesečna plača delavca pa znaša okrog 6.000 din.

PROPADANJE OBČINSKIH PODJETIJ

Na seji gospodarskega sveta v Ljubljani so v februarju razpravljali o stanju socialističnih občinskih podjetij. Ugotovili so porazna dejstva.

Od 12 občin, katere so pretresali, kar 8 zelo slabo gospodarijo z občinskimi podjetji. Zaradi poverbev ali naravnost povedano, zaradi kraje, dela vrsta teh podjetij s ta-

ko občutno izgubo, da jim bo nujno treba finančno pomagati ali jih ukiniti. V posebno kritičnem položaju so gostinska podjetja. V Domžalah znaša izguba gostinstva 82 tisoč 727 din in tudi »Meso« Domžale dela z izgubo, ekonomija je v likvidaciji, »Pekarna - Domžale« pa ima že nekaj let stalno isti dobiček: 26.800 din... Če bi odpravili deficitna podjetja, bi s tem samo okrepili privatni sektor, zato je bolje tem podjetjem s finančno podporo omogočiti nadaljnje obratovanje...»

»Tudi v Komendi je gostilna deficitna; zadnja dva upravnika sta zaključila pred sodiščem zaradi kraje. V Litiji so šivalnico že uknili; v Logatcu mizarška delavnica ne izpolnjuje že plačanih naročil; v Lukovici zaradi izgube predlagajo likvidacijo gostilne; v Stični pa hočejo osnovna sredstva čevljarke delavnice prodati na dražbi, da bi poravnali račune.«

Tako poroča »Ljubljanski dnevnik« v eni svojih februarjskih števil.

BREZVESTNO IZKORISCANJE GOZDOV

Končno so se oblasti le prepričale, da njihove kmetijske zadruge sniž kaj dobro ne gospodarijo z lesom.

Doslej so, po uradnih podatkih, te zadruge dobivale največ dohodkov — 80 odstotkov — od trgo-

nja z lesom. Toda, da se prepreči popolno uničenje slovenskih gozdov, so sklenili, da bodo odslej le v izjemnih primerih dovolili sečnjo gozdov. Tako bodo morali tudi kmetje kriti svoje davčne obveznosti z dohodki od kmetijstva in živinoreje in ne več od gozdov.

ZENSKA DELOVNA SILA

V kovinski in elektroindustriji v Sloveniji dela 25.560 delavcev in uslužbencev, od tega je skoraj 6600 žen. Visoko kvalificiranih je 3,2 odst. žen, kvalificiranih je pa 20,1 odst. Te kvalifikacije so predvsem v elektroindustriji.

NOVA CESTA RADOVLJICA - LESCE

Koncem oprila so izročili projektu moderno asfaltirano cesto Radovljica - Lesce. Prej je bila ta cesta zelo ozka in do skrajnosti iztrošena, sedaj je pa lepa, široka in dobro asfaltirana.

DELAVALCA NAŠELJA V LJUBLJANI

V Ljubljani živi 3100 delavcev v 67 lesenih prtičnih barakah, ki so last raznih gradbenih podjetij. Poleg omenjenih delavcev živi tam še 370 žen in 203 otrok. Slednje število raste in tako postajajo higienske razmere vedno slabše. Tudi moralna stran je obupna, ker vlada nemoteno kvartopirstvo, njančevanje in prostitucija...

Lambretta 125 Id
EDINI ZASTOPNIK ZA GORIŠKO
ALDO MEROLLI & C.
MOTOFORNITURE
GORICA - ULICA GARIBALDI 5 - TEL. 2723



PRODAJA Z MALIM PREDPLAČILOM, OSTALO PA ODPLAČILA DO 23 OBROKOV

Oblačno vreme na političnem obzorju „Kamikaze“ niso hoteli umreti

Pričakovanja in upanja na ženevski konferenci izgledajo drugače. Potem, ko je vprašanje mirne združitve Koreje zašlo v slepo ulico, so dogodki zadnjih dni pokazali, da je tudi pomirjenje v Indokini naletelo na komaj prestoljive zapreke. Komunisti bi ustavili ogenj le pod pogojem, da jim bila zajamčena polastitev oblasti v Vietnamu, Laosu in Indokini s pomočjo volitev, ki bi jih sami vodili z ognjem in mečem — kakor je njihova navada. Prav zato odklanjajo vsak mednarodni nadzor nad volitvami.

V te njihove špekulacije, ki bi pomenile popolno kapitulacijo pred komunistično zavojevalnostjo, se Združene države, Francija in Velika Britanija ne spuščajo, čeprav se kažejo med tremi zahodnimi silami različni odtenki moči tega odpora. Po vsem izgleda, da je Francija pripravljena na častem umrlik iz Indokine. Tudi Anglija smatra, da bi izguba Indokine še ne omejevala njenih koristi v toliki meri, da bi mogla opraviti vojno z Rdečo Kitajsko. V Združenih državah pogledi tudi še niso povsem ustaljeni.

Tako je Zahod na tem, da prepušči komunistu nadaljnjo potovanje, če se v zadnjem trenutku ne opogumi in se z jasnim čelom postavi komunistu po robu.

Evropska varnost

Ob preučevanju azijskega vprašanja pa ni mogoče prezreti evropske varnosti. Evropo ograja 400 rdečih divizij, ki jih Moskva lahko pripravi za napad v 30 dneh. V primerjavi s 40 divizijami, ki jih NATO lahko postavi, izgleda položaj precej mrvavo, posebno še, če upoštevamo, da imajo te divizije municije komaj za 19 dni....

V zmesnjavi diskusije o indokitskem problemu so razpravo o ratifikaciji Evropske obrambne skupnosti v francoskem parlamentu znova odložili. V resnici Laniel ni tvegati postavljati tega vprašanja pred narodno skupščino v zavesti, da bi to pomenilo konec njegove vlade. Nič čudnega ni, če se v tekem vzdušju celo Zahodna Nemčija pričenja spogledovati z Vzhodom. Pred kratkim je Adenauer sam priznal, da z vzpostavitvijo diplomatskih odnosov z Moskvijo ne bo mogoče večno odlašati. Prav nasprotna stremiljenja pa kaže Vzhodna Nemčija, kjer so pred kratkim ponovno znižali živilske obroke. Notranje prehranjevalne težkote v tej deželi, ki hlapčuje komunistu, so toliko značilnejše spričo dejstva, da je bilo prav to ozemlje žitnica, ki je prehranjevala vso Nemčijo, danes pa niti samo sebe ne more preživljati. To se komunistične gospodarske pridobitve!

Indijska zavojevalnost

Indijska vlada, ki je nasproti komunistični nevarnosti na Vzhodu sumljivo slepa in gluha, ne izpusti nobene priložnosti, da ne bi na začetno klop postavljala kolonializma. Medtem pa sama s polno parno veselo in z vso svežino goni svojo lastno zavojevalnost. Z vojaško intervencijo si je priključila indijske države, ki so pod britanskim gospodarstvom uživale obširno samoupravo. V najnovejšem času si je Nehru prilastil tudi Kašmir. Sedaj so na vrsti francoske posesti Pondichéri. Indijska vlada zahteva vrnitev teh področij takoj in brez pristanka zainteresiranega prebivalstva.

Indijska zavojevalnost

Indijska vlada, ki je nasproti komunistični nevarnosti na Vzhodu sumljivo slepa in gluha, ne izpusti nobene priložnosti, da ne bi na začetno klop postavljala kolonializma. Medtem pa sama s polno parno veselo in z vso svežino goni svojo lastno zavojevalnost. Z vojaško intervencijo si je priključila indijske države, ki so pod britanskim gospodarstvom uživale obširno samoupravo. V najnovejšem času si je Nehru prilastil tudi Kašmir. Sedaj so na vrsti francoske posesti Pondichéri. Indijska vlada zahteva vrnitev teh področij takoj in brez pristanka zainteresiranega prebivalstva.

Združene države

Odlučitev Najvišjega zveznega sodišča v Združenih državah, da je ločitev belih in črnih otrok v javnih šolah po ustavi nedopustna, je doživela po vsej Ameriki velik odmev. Pri tem bodo prizadete tiste države na jugu Združenih držav, v katerih je še danes ta ločitev v veljavi. Sedaj grozijo v teh državah, da bodo javno šolstvo sploh odpravili in da bodo dopuščali samo zasebne šole. To bodo lahko sprejemale take otroke, kakršne bodo same hotele.

Združene države

Odlučitev Najvišjega zveznega sodišča v Združenih državah, da je ločitev belih in črnih otrok v javnih šolah po ustavi nedopustna, je doživela po vsej Ameriki velik odmev. Pri tem bodo prizadete tiste države na jugu Združenih držav, v katerih je še danes ta ločitev v veljavi. Sedaj grozijo v teh državah, da bodo javno šolstvo sploh odpravili in da bodo dopuščali samo zasebne šole. To bodo lahko sprejemale take otroke, kakršne bodo same hotele.

Vendar tudi to izogibanje sodne odločitve ne bo verjetno našlo pri Najvišjem sodišču milosti, saj je prav s svojo pogumno odločitvijo dokazalo, da je v današnjih časih vsako rasno razlikovanje nedopustno. S tem je Najvišje zvezno sodišče praktični enakopravnosti napravilo največjo uslugo.

V francoščini je nedavno izšel prvi evropski prevod zbirke zadnjih pisem, ki so jih pisali svojcem piloti japonskih vojnih letal, ki so bili določeni, da se s strojem in tovorom razstreliva zaletijo v svoj cilj. Pisma je zbral in uredil triindesetletni poročnik francoskega bataljona na Koreji, Jean Larteguy, ki je dolgo ležal ranjen po bolnišnicah na Japonskem. Zamišlja se za delo pa se mu je porodila ob razgovoru z enim izmed redkih srečnih pilotov samomorilcev, ki je ušel svoji usodi s tem, da ni izvršil prejetega ukaza, temveč se je spustil na odjuljen otok v Tihem oceanu, kjer so ga odkrili šele šest mesecev po zaključku vojne.

Knjiga, ki nosi naslov »Glasovi, ki prihajajo iz morja«, je pomembna iz dveh razlogov: prvič, ker zanika umetno ustvarjen mit, da so bili prostovoljno, ne umirani brez kesanja. Vse, kar delam, delam zadnjikrat. Padajte, padajte češnjevi cvetovi, za koga boste vendar cveteli, ko se bo odrgalo moje življenje? In nihče ne more ostati ravnodušen, ko prečita naslednji zaključek nekega tretjega pisma: »Mi, kamikaze, smo samo roboti, mi smemo samo molčati. Vidim, da moja smrt nima več nobene vrednosti. Kot robot v letalu bom jutri odšel v napad. Toda na zemlji sem bil človek, ki so ga pretresala čustva in strasti. Ne bojim se smrti! Oprostite mi te moje neurejene misli. Neko bitje, prevzeto svobode, bo jutri zapustilo ta svet. Oprostite mi moje nevljudnost!«

Knjiga »Glasovi, ki prihajajo iz morja« (izvirnik: Jen Larteguy »Ces voix qui nous viennent de la mer«) se tako dostojno pridružuje zbirkam zadnjih pisem borec za svobodo, ki so že izšle v mnogih državah, oziroma zbirki zadnjih pisem branilcev Stalingrada, ki je pred meseci izšla v Zahodni Nemčiji. Vsa ta dela so globoko človeška in vsebujejo eno samo veliko obtožbo proti nasilju v vojni.

Zgodilo se je seveda v deželi neomejenih možnosti, v Združenih državah. Nikomur ne priporočamo da bi potegavščino posneli. Našim sodnikom manjka namreč — po dveh vojnah in številnih rev-

posodo, tekočino prižgajo, dodajajo velike količine sladkorja in gasio »sveti ogenj« s steklenicami krimskega sekta.

Sovjetski maršali in generali po veliki večini ne mislijo več po komunistično, pač pa po vojaško, patriotsko. Imajo najmodernejše topove in letala in se na to stvari tudi nekaj razumejo — in imajo tudi oblast. Ti ljudje, ki so jim poklonili vse mogoče predpravice, izhajajo večinoma, kot n. pr. Zukov in Čujkov iz siromašnih razmer in se imajo prav sovjetski vladavini zahvaliti za svojo današnjo slavo in razkošje. Postali so bogataši. Zakaj naj bi to vladavino prekucnili...?

Vladimír H --- n

SOVJETSKI MILITARIZEM

Prvega maja 1954 v Moskvi. Vojaška parada na Rdečem trgu. S trdim pruskim korakom, ki ga je že Mussolini poskušal posnemati, pa se je sprevrgel v karikaturo, korakajo čete moskovske garnizije pod zvoki vznešene vojaške godbe. Sledijo bataljoni vojaških akademij, oddelki vojne mornarice, topniške enote, slovita tamanska gardijska divizija, bataljoni granadirjev in kadeti vojaških šol Suvorova in Nahimova. S hruščem in trščem se valijo sivozeleni oklepni orjaki, kolone motoriziranega težkega in lahkega topništva, oddelki raketnih metalcev in najmodernejšega protiletalskega topništva. Pod nebom vršijo letala vseh vrst, od najhitrejšega LA-16 nočnega lovca do najnovejšega štirimotornega reaktivskega bombnika.

Na tribuni Lenin-Staljnovega mavzoleja se zraven Malenkova razvrščajo Hruščev, Kaganovič, Mikojan in ostali kremeljski močniki; nadalje maršali Budjenij, Zukov, Vasiljevski, Voroišov, Bulganin in admiral Krznevov. V tem času niso zavili v vojaške plašče brez okrasja, kot pred 25 leti... Letos so se sovjetski maršali predstavili v novih uniformah, v vojaških jopičih zahodnega kroja z odprtim ovratnikom, belo svileni srajco z jeklenosivo kravato. Glavo pokriva nekdanja caristična okrogla čepica.

Ta prvi maj je prava modna revija. Do sedaj so ti gospodje od svečanih priložnostih nosili kovinske vojaške ulanke s širokimi epoletami in visokim, trdim, ozkim z zlatom vezanim ovratnikom. Tako uniformo nosijo danes generali. Vojaška elita je obuta v visoke lakste škornje s srebrnimi ostrogami. Na levi strani jim visi sablja s srebrnim košarastim ročajem in z rdečim portpejem. Jopiče in ulanke zapenjajo zlati gumbi. Prevezani so s službenim trakom iz zlatega brokata, čepice so načičkane z zlatom.

Sovjetski maršali in generali tvorijo posebno elito, ki je prežeta z izrazitim duhom kaste. Njihov položaj je posebne socialne zvrsti. Po boljševiski revoluciji so kmetom in delavstvu zabijali v glave da je z zlatom obšita plast častnikov in uradnikov najbolj osvojevana klika pokvarjene buržoazije. Častnika Rdeče armade zunanje taktik ni bilo moči razpoznati. V začetku sploh ni bilo činov, naslovov in znamenj. Z leti pa se je mnogo tega izgubilo. Kar je leta

1917 petrograjski delavski in vojaški sovjet s svojim prvim dnevnim poveljem odpravil, so naslednji zopet vpeljali: nazive, čine, obvezno pozdravljanje in vse tisto, kar so z revolucijo zavrgli in kar je taktak opravičevalo in omogočilo, da so se dokopali oblasti.

Za maršale so uvedli posebno skupino plač. »Navadni maršal« prejema mesečno 10.000 rubljev, glavni maršal 15.000 rubljev in »maršal Sovjetije« 20.000 rubljev. Generalni major na evropskem zasedenem ozemlju, n. pr. na sovjetskem področju Avstrije prejema letno v našem denarju približno sedem in pol milijonov lir ali mesečno 625.000 lir. Navadni vojak, redov ali po rusko »rjadovoj«, prejema na dan po 1 rubelj, po treh letih službe pa malenkost več. Maršal torej prav toliko kot bataljon navadnih vojakov. Poleg tega pa prejema v »brezrazredni državi proletarcev« vsak maršal primernen kos zemlje, na katerem mu sezidajo vilo. Maršalom je vstop v vojaške prodajalne odprt, lahko pa se postrežejo tudi pri »Jelisejevu« v Moskvi, kjer jim je na razpolago astrahanski kavjar ali jastog iz Beringsovega morja. »Rjadovoj« se mora pač zadovoljiti s čajem in kavo.

Značilna za novo rdečo aristokracijo je nadalje okoliščina, da se morajo otroci višjih častnikov poročiti v stanu primernosti. Zukov, Vasiljevski, Konjev, Malinovski ali kdor koli iz tega kroja, vsakdo ima še svoje posebne ekstravaganca. Nekateri igrajo polo ali tenis, drugi so strastni lovci, zbratelji umetnin itd. Nekdanji caristični konjeniški narednik in sedanjji maršal Budjenij je strasten ljubitelj konj in ima celo vrsto kobilar, ki mu letno prinašajo težke milijone. Počitnice preživljajo ti gospodje v krimskih letoviščih.

Častniške menze so posebne za generale, posebne za štabne častnike, posebne za kapitane in posebne za poročnike in podporočnike. Domovi za višje častnike so razkošni in v njih strogo pazijo na etiketo. Življenje po teh domovih se v ničemer ne razlikuje od nekdanjega življenja carskih častnikov. Tudi sovjetski častniki radi posedajo pri »grafičnik« (kristalna steklenica z vodko) in pripovedujejo o svojih doživljajih v polku. Tudi rdeči častniki proslavljajo rojstne dneve in napredovanja pri »konki«. Steklenico araka, žitnega žganja zlijajo v kovinasti

POGUMNA ŽENA

Prvi častnik oceanskega parnika »Aguilania« je opravljal na krovu svoj nočni pregled. Iz enega od rešilnih čolnov je molel čop. Častnik se je zgrajal nad malomarnim spravljanjem vrvi. Potegnil je za čop, nenadoma pa prestrašen odtegnil roko. Rentajoči levji mladiček se je prav tako prestrašil kot častnik, jo je skokoma pcedil po krovu. Častnik je prijel za levji rep. Ves iz sebe je oddrvel v kapitanovo kabino in javil: »Lev na krovu!«

Pomorskega kapitana ni lahko vznemirila. »Najbrž je to kuček markize d'Harcourt«, je zagodrnjal skeptično.

»Gospod kapitan, menda bom znal razlikovati leva od psa!« je pripomnil prvi častnik užaljeno.

Godrnjaše si je kapitan oblekel jopič uniforme in odšel na krov. Tam se mu je nudil ganljiv prizor. Trije mladi levji so se igrali med rešilnimi čolni in v enem izmed čolnov je v mesečini dobro vidno ležala orjaška levinja in opazovala igro svojih mladičev. Za kapitana in častnika se ni zmenila.

»To ne gre«, je dejal kapitan z odločnostjo. »Tega ne trpim pod nobenim pogojem... Če to opazijo potniki, bo nastala najslabša panika. Levov ne moremo trpeti na krovu. Poskrbite, prosim, za takojšnjo odstranitev zver!« Tako je dejal in odšel v svojo kabino.

Prvi častnik se je pošteno spotil, kako naj staro levjino pregovori, da bi se s svojim spremstvom umaknila v svoje prostore? Občevanja z levji se na pomorski šol niso učili.

lote, ker jih ni bilo škoda. Drugič pa je to eden izmed najbolj pomembnih prispevkov, ki nam v vsej odvratnosti prikazuje surovost in tragičnost vojne. Skoro vsi kamikaze ali »živi torpeda«, kakor so jih tudi imenovali, so bili študentje. Vsi so se zavedali svoje usode in njihovi zadnji stavki, s katerimi so se obračali na svoje, so bili polni težkih obtožb. Nekdo n. pr. piše: »Sem človeško bitje in zato imam občutek, da sem izgubil vsako vrednost, kakor konji, ki jih bodo ubili zato, ker niso več lepi...« Drugi poudarja: »Ne umiram prostovoljno, ne umiram brez kesanja. Vse, kar delam, delam zadnjikrat. Padajte, padajte češnjevi cvetovi, za koga boste vendar cveteli, ko se bo odrgalo moje življenje?« In nihče ne more ostati ravnodušen, ko prečita naslednji zaključek nekega tretjega pisma: »Mi, kamikaze, smo samo roboti, mi smemo samo molčati. Vidim, da moja smrt nima več nobene vrednosti. Kot robot v letalu bom jutri odšel v napad. Toda na zemlji sem bil človek, ki so ga pretresala čustva in strasti. Ne bojim se smrti! Oprostite mi te moje neurejene misli. Neko bitje, prevzeto svobode, bo jutri zapustilo ta svet. Oprostite mi moje nevljudnost!«

Knjiga »Glasovi, ki prihajajo iz morja« (izvirnik: Jen Larteguy »Ces voix qui nous viennent de la mer«) se tako dostojno pridružuje zbirkam zadnjih pisem borec za svobodo, ki so že izšle v mnogih državah, oziroma zbirki zadnjih pisem branilcev Stalingrada, ki je pred meseci izšla v Zahodni Nemčiji. Vsa ta dela so globoko človeška in vsebujejo eno samo veliko obtožbo proti nasilju v vojni.

Hudomušni ponarejevalec

Zgodilo se je seveda v deželi neomejenih možnosti, v Združenih državah. Nikomur ne priporočamo da bi potegavščino posneli. Našim sodnikom manjka namreč — po dveh vojnah in številnih rev-

Končno se je odločil, da bo stopil do gospe Le Bouedec, ki je v salonu prvega razreda s svojo hčerko Henriko igrala patienco.

»Oprostite gospa, vaši levji se preganajo po krovu. Kapitan lepo lepo prosi...«

»Že spet Suzi!« Gospa Le Bouedec je nervozno stresala sivo glavo. Henrika je zdrvela na krov in Suzi pošteno ostela. Pet minut nato je bila Suzi s svojim mladičem Sultanom in obema mladicama, Dijano in Strelo, srečno za rešetkami obširne kletke. V tej kletki je levja družina potovala iz Afrike v Le Havre. Od tam bo nadaljevala pot v živalski vrt v Spa v Belgiji.

Teško bo slovo. Obe ženski lovitva visoko divjad po puščavah in žunglah Afrike. Ne s puško, pač pa z mrežami in pastmi. V teki zadnjih treh let sta polovili nad tisoč levov, opic, nojev, krokodilov, orjaških želv in tropških ptic vseh vrst za evropske živalske vrtove.

Madame Le Bouedec ima že sedem križev. Ze trideset let živi in lovi zverjad v Kamerunu.

V svoji leseni hišici v Timbuktu ob robu puščave ni zredila samo svoje hčerke, pač pa tudi na sto in sto levjih dojenčkov s steklenico mleka, prav toliko ali pa še več mladih šimpanzov in ostalega drobiža. S pigmejci-domačini, ki so po navadi do ljudi skrajno nezapljivi, vzdržuje prijateljsko razmerje. Povpraševanje po afriških živalskih redkostih je v Evropi tako veliko, da je madame Le Bouedec prepričana, da vojne ne bo.

lucijah — potrebna porcija hudomušnosti. Zgodba izgleda kot duhovita izmišljotina in vendar ni. Njen junak ni popoln poštenjak, ker je ponarejanje bankovcev kaznivo v vseh civiliziranih državah. Tudi na ameriških dolarskih bankovcih je natisnjena pripomba, ki strastnim posamecjem zapeljivih slik na bankovcih kvari veselje. Pripomba namreč s težko kaznivo preti vsaki konkurenci, ki bi hotela tekmovali z državno tiskarno bankovcev.

Mister Sharper je pripombo gotovo z vso natančnostjo prebral in — grešil. Z veliko spretnostjo je izdelal kar cel kup ponarejenih dolarskih bankovcev, ki so bili za las podobni praviim. Večina ljudi sprejema bankovce s polnim zaupanjem in se ne menil ali so pristani ali ponarejeni. Tako pa ne postopajo ljudje, ki imajo že po poklicu opravka z denarjem. Ti ljudje si temeljito ogledujejo bankovce, ki jim jih ljudje prinašajo. Eden takih pikapolončarjev je zaslužil Mr. Sharperja pri nedemnem poslu Kljub temu se Mr. Sharper ni prav nič razburjal pred sodnikom.

»Ponarejevali ste bankovce«, je sodnik prišel s strogim naglasom. »Vaše oporekanje je otročje. Tu ležijo dokazi: ponarejeni bankovci in klišei, ki so jih našli na vašem stanovanju.«

Mister Sharper je smehljaje odgovoril: »Kljub temu vztrajam pri svoji trditvi, da bankovcev nisem ponarejal. Če hoče kdo nekaj potvrditi, mora original tudi točno ponarediti. Poleg tega mora ljudi, ki jim je bankovec izročil, tudi osiepariti...«

Sodnik je postal nestrpen: »To ste vendar storili!«

»Nikakor! Vzemite, prosim, bankovec v roko in prečitajte si besedilce!«

Prinesli so povečevalno steklo in gospodje so z vso skrbnostjo poskušali razrešiti besedilo. Najprej je sodnik obstrmel, nato pa prasnul v smeh. Smejal se je državnim tožilec, smejala so se potniki in z njimi tudi radovedni poslušalci. Naslednjega jutra se je pri čitanju jutranjih izdaj smejala vsa Amerika.

Po ameriških zakonih so Mr. Sharperja oprostili, kajti na tistem mestu, ki v lepih okrajnih naznanja zakonito opozorilo, da je ponarejanje državnih papirjev kaznivo s težko kaznijo, je bilo na Sharperjevih bankovcih natisnjeno tole: »Ta bankovec je ponarejen. Kdor ga sprejme za pravega, je norček!«

Od tu in tam

Znanstveniki menijo, da bi jegulje lahko spravile svet v resno nevarnost. Te ribe preplavajo namreč na svojem žemljavskem potovanju izredno dolge poti. Razvijajo se v globinah oceanov, dorasčajo v sladkih vodah, tudi zelo daleč od morja, nakar se odrasle zopet vračajo v oceane, kjer zaključijo svoj življenjski krog. Če bi bil val takšnih jegulj n. pr. v bližini kakšnega tihomorskega otoka, na katerem vrše poskuse z atomskimi bombami, bi se navzel radioaktivnosti. Posamezne jegulje bi nato te smrtno žarke raznesle po vsem svetu.

Vsekakor pa Evropa vsaj zaenkrat ni ogrožena. Zemeljevidi, na katerih so označena običajna potovanja jegulj, namreč kažejo, da tihomorske jegulje iz okolice Bikinskih otokov nikdar ne potujejo delj kot do Bornea, Avstralije in Iles de la Société.

Japonska vlada je sklenila, da na poštnih znamkah ne smejo tiskati cesarjeve podobe. Lizamie takšnih znamk bi namreč predstavljalo grobo žalitev Njegovega Cesarstva.

XV.

Lombardi si po l. 568 osnujejo svoje kraljestvo še po vsej Italiji. Lahko vzamemo to kot poslednji poizkus preostalega slovenskega življa v Italiji, da se reši pred popolno romanizacijo. Slovenski se je strnjeno govorilo najbrž le še v oddaljenih predelih, kar nam potrjuje dejstvo, da lombardsko kraljestvo v Italiji ni obsegalo obale z obeh strani Genove, tudi ne mesta Perugia in okolico, prav tako ne obale z obeh strani Ravenne; tudi Rim z okolico, Neapelj in vsa južna Italija s Sicilijo ni nista več pripadali. Najpomembnejša mesta srednje in južne Italije ter njih širša okolica so morala biti v VI. stoletju torej že popolnoma potujčena, kajti v nasprotjem slučaju bi bili njih prebivalci Lombarde v njih težnjah brezdvomno podpirali.

Iz gornjih primerov razvidimo, da pri omenjenih narodih, kakor sicer še pri mnogih drugih, ni šlo za njih narodno ime, temveč le za nazive, katere so oni dajali v raznih dobah svojim v o j a k o m oz. oboženim silam. Da so se isti nazivi pojavljali v različnih de-

KDO JE PRVI POSELIL PRIMORSKO

lah, še ne pomeni, da so se ti »narod« selili, pač pa, da so narodi, ki so govorili isti jezik, poimenovali pod enakimi pogoji svoje borbe na isti način.

Prisotnost Keltov, Ilirov, Ostrogotov, Hunov, Avarov (Obrov) ter Lombardov na naši zemlji bi mogla zbežati tuja, ki ne umi slovensko, toda nas ne. Za nas same vemo, da smo bili v začetku najprej »Avstrijci«, potem »Italijanci«, potem zopet državljani države SHS, Jugoslavije in zopet kaj drugega. Slovensko ime se skoraj nikjer ni omenjalo, pa smo vkljub temu bili in ostali Slovenci, do čim so tuje označbe prešle v pozabo.

Zgodovinarji imajo čudne navade: delajo zmedo, kjer je vse jasno kot na dlani. Ogledimo si nekaj primerov. Vse se namreč v življenju narodov in držav ponavlja; kar velja danes, je veljalo tudi pred 2 in več tisoč leti. Vkljub

vsem kulturnim stikom in vojna-mi med narodi se le-ti zelo slabo poznajo. Kaj ve o nas Anglež, Američan, Francoz, se lahko prepričujemo iz njihovega dnevnega časopisja.

Meni osebno se je v visoko omikani Svici pripetilo, da sem moral izobrazbenim ljudem objasniti, da je glavno mesto Češkoslovske Praga in ne Budimpešta. Drugi so trdili, da je to mesto prestolnica Jugoslavije, tretji pa, da je Bukarešta. Veliko aruda me je stalo, da sem prepričal nekatero, da so Belorusi narod, ki govori svoj poseben ruski jezik ter da Rdeči Rusi niso rdečekožji, temveč da so jim nadeli ta naziv vsled njihove »rdeče« vlade. Vse Ruse v emigraciji pa imenujemo Bele Ruse zaradi njihvo opozicije do politično rdečih, Rusov. Neki učitelj za Jugoslavijo sploh ni vedel, pač pa za Srbijo; dodal je, da so v šoli učili le do Balkanskih vojn. Drugim je bilo

zopet nerazumljivo, da imamo tudi pri nas gore, reke in jezera, mleko, sir in vseučilišče. Mislili so, da je to le v Svici. Dodal sem, da imamo pri nas celo tovarne čokolade, pa niso verjeli.

Tako in podobno je bilo v vseh časih. Kakšno je bilo strmljenje, postavimo Angležev po prvi svetovni vojni, ko so se »menadoma« pojavljali »novi« narodi kot Poljaki, Čehi, Jugoslovani i. dr. ter »neznanokam izginiti« Avstroogrci!

Mi dobro vemo, da Avstroogrci tedaj niso »zumlirli«, temveč da so ostali tam, kjer so že nekaj dobrih stoletij usidrani, na Avstrijskem in na Madžarskem. Tujcem se bo mogoče zdelo neverjetno, da govore eni nemško, drugi pa temu popolnoma tuj jezik. Kar je tega dvojevolnega naroda pri nas bilo, uradnikov, vojakov, orožnikov, učiteljev in trgovcev, se je izselilo. Ker njih prisotnost pri nas ni bila več upravičena. Mi tudi vemo, da

se nismo priselili 1918. leta iz »ruskih močvirij«, kakor tudi ne Hrva-ti in prečanski Srbi, Čehi Slovaki, Poljaki, Latvijci in Litavci. Vsi ti narodi so se končno mogli otresti tujega jerna, nadeti si svoje lastno domače narodno in državno ime ter uvesti svoj narodni uradni jezik, kar je pač cilj vseh narodov in njih osnovna pravica, katero ne more nihče odrežati.

Državna pripadnost (državljanstvo) in narodna pripadnost sta namreč dva različna pojma, ki se le včasih križata: kadar so vsi člani ene države istega jezika.

Za je popolnoma napačno pisati zgodovino določenih držav brez ozira na sestav njenega prebivalstva v različnih dobah.

Če smo torej našli po raznih krotih Evrope po več narodov, ki so v raznih dobah nosili isto ime (Kleti, Iliri, Goti, Volci, Galci, Ruker njih prisotnost pri nas ni bila več upravičena. Mi tudi vemo, da

temveč, kakor že omenjeno, da so narodi, ki so govorili isti jezik, poimenovali pod enakimi pogoji iste prilike kajpak z istim imenom. V kolikor pa se da v zgodovini zaslediti z vso točnostjo in gotovostjo, da se je aneki naroda izselili, polovila, vrnili se in gutonil v morju domačnjova pomeni, da so ta pohod napravile le njegove vojne sile, ter da so se po končani vojni vrnile domov, kjer so res zopet »umirale«, to se pravi, vojaki so zopet postali civilisti. Nikoli pa niso mogle potovati z njimi cele rodine in ves imetek, pač pa le nekaj žen v posebni vojni službi kot bolničarke, kuharice in pomožne sile, kakor se dogaja to še danes; kakor vidimo, ženska vojna služba prav gotovo ni izum moderne dobe. Kar pa so imele take vojske na pohodih s seboj živine in vozov, je služilo le v prehrano vojakov in za prevoz te-danje smunčice, prav tako kakor se danes vijejo za vsako vojno edincino pomožne čete, vojni uradniki, kuharji, duhovniki, zdravniki, bolničarji, bolničarke in celo potujoča gledališča itd. itd.

(Se nadaljuje)

VESTI s TRŽAŠKEGA

Pogovor z gruščikom, ki je obiskal Sovjetijo

Ali veste morda, kdo je gruščik? Ne? No, potem pa le povprašajte enajstorico moskovskih romarjev iz Trsta. Res je, da stojijo pred novo univerzo v Moskvi — kakor dokazuje fotografija v »Delu« — tako osamljeni kot glas vpijočega v puščavi, s tem pa še ni rečeno, da ne bi vedeli, kdo je gruščik. Morda so moskovski mešani bolj boječi pred zahodno okužbo kot Centralni odbor sovjetskih sindikatov, ali pa so zaradi varnosti tržaških romarjev ustavili ves promet po ulicah. Na vsak način so v Moskvi do tujcev izredno pozorni, fotografiranje pa verjetno tudi ni vsakdanji dogodek. Naj bo že kakor koli, gruščik je živ inventar sovjetskih taborišč.

Po naše so gruščiki nekaki prevozni delavci. Nekdo, ki sicer ni bil med izbranimi moskovskimi romarji, pač pa je v domovino socializma prispel proti svoji volji in na »povabilo« MDV, mi je pred dnevi tudi nekaj povedal o svojem obisku v Sovjetiji. Reči moram kar odkritosrečno in brez vsake samohvale, da je bil ta moj razgovor vse bolj zanimiv od »Pogovora s tržaškimi delavci, ki so obiskali Sovjetsko zvezo« in ki ga je za »Delo« prikrojil tov. M. D. Le poslušajte, prosim, in sodite! Moj gruščik je takole pripovedoval.

V Sibiriji sem pripadal nekaj časa skupini gruščikov. Pri slabih prometnih zvezah, ki vladajo v tej deželi, pomeni ta jetniški poklic: neprestana potovanja, in od tega časa dalje znam tudi jaz prepevati »Pesem o Sibiriji«...

Po Sibiriji potuje preprosti človek najprijetnejše kot — vohun! O tem sem se prepiral tako-le. V glavnem mestu Zahodne Sibirije v Novo Sibirskem sva z ruskim narednikom nakupovalca razne pisarniške potrebščine. Preveč obložena nisva bila, ker sva po raznih državnih trgovinah nabrala komaj deseti del tega, kar so nam naročili. Proti večeru sva bila z narednikom na kolodvoru, da se z vlakom vrneva domov, v 900 km oddaljeno taborišče. Moj narednik me je pustil samega, da se informira, kdaj odpelje vlak. Čez dobro uro se je vrnil v družbi petorice

milničnikov MDV. Vsa šestorica je preklinjala, da se je kar kadilo. Kaj se je pravzaprav zgodilo? Edini vlak, v katerem lahko počujejo vojaki, odpelje šele naslednje jutro. To je pomenilo vso noč poleževati po mrzlem cementnem tlaku kolodvorske čakalnice, brez ručlja v žepu in zato tudi brez neobhodne vodke.

»Čto djelajem?« so se spraševali milničniki. Eden izmed njih z mongolskim obrazom je končno dokazal od kod je doma. »Čemu pa imam s seboj tega zahodnega imperialista?« je spregovoril in me prijazno sunil pod rebra ter me zavlekel malo stran od ostalih. »Pazi, bratec, ali bi ti bilo všeč voziti se z »modrim ekspresom«, kaj?« Seveda sem veselo priklimal, pri tem pa pristavil: »Za vojake in jetnike je taka vožnja vendar prepovedana.« Mongol se je ugriznil v ustnico in dejal: »Ničevno prepovedano, če se boš obnašal, kakor je potrebno.« Seveda sem napravil še bolj neumen obraz, kakor je to pri meni v navadi. Na vsak način mi je moral Mongol stvar podrobneje razložiti.

Na kratko. Nastopiti moram kot angleški vohun, ki ga spremlja šest NKV milničnikov po najhitrejši poti v Sužensk, 900 km oddaljeno naselje, kjer leži tudi naše taborišče. Korajžno torej na pot; zakaj bi si človek enkrat ne privoščil potovanja v smodrem ekspresu....

Na kolodvoru je puhel ekspres, ki vozi iz Moskve čez Celjabinšk v smeri Krasnojarska, Irkutska v Vladivostok. Manjka samo še minuta do odhoda. V dolgih skokih smo skakali čez peron. Jaz z zvezanimi rokami na hrbtnu, za menoj dva milničnika s pištolo v rokah, ostali štirje s puškami v rokah in z nasajenimi bajoneti.

Prometniku je padla piščalka iz ust. Dva milničnika sta me hotela z vso silo poriniti v vagon. Vendar se je sprevodnik temu energično upiral. Prepovedano! Vlakovodja in prometnik sta prihitela z dolgimi koraki. Čemu ta zakasnitev vlaka? Tako postopanje stane železnice uradnike v Sovjetiji nekaj let prisilnega dela. Naprej!

Strahovita nevihta medsebojnega zmerjanja. Osem mož je na tem, da se spopadejo na življenje in smrt. Sam pa stojim tu kot politični muček s pevešeno glavo in z rokama na hrbtnu. Končno je odločil vlakovodja: »Angleškega polkovnika, vohuna, lahko vzamemo s seboj in stražnike seveda tudi.«

Nekaj sekund zatem smo srečno vsi v vlaku. Jaz sem seveda glavni junak za sovjetske potnike. Končno so s lastnimi očmi lahko občudovali resničnega vohuna. Drugače slišijo o njih le v »Pravdi« in na sestankih partije.

V toku vagona sem moral stati v obrazom, obrnjenim proti steni. Dva moža z naperjeno pištolo sta mi delala družbo. Vse oči potnikov

sem čutil na hrbtnu. Čez deset minut so se milničniki vlegli in zaspali, vsa šestorica. Ni mi preostajalo drugega, kakor da sem se vsaj vsedel in po nekaj minutah sem tudi sam zakinkal.

Nič ne vem, koliko časa sem spal. Nenadoma so me silovito prebudili: »Bratec, vstani! Postavi se hitro v kot! Bližamo se postaji. Zopet moraš postati vohun, če ne nas bodo treščili iz vlaka...«

Vohuni so v Sibiriji najmanj tako cenjeni kot zahodni romarji v Moskvi!

POZOR!

Dogaja se, da osebe, ki se predstavljajo kot policijski agenti, prihajajo k Slovencem, tudi k članom SDZ po informacije politične narave.

Opozarjamo občinstvo, da nihče ni dolžan pojasniti nikomur, ki pride v njegovo hišo. Če oblast hoče informacije, naj pooblašča pokliče v svoje urade, zato da bo vsaj vedel, katera »policija« se zanj zanima.

Ljudje naj vedo, da organi policije nimajo province vstopiti v privatno stanovanje, če nimajo pooblastila od preiskovalnega sodnika.

Zato vabimo vse naše člane in Slovence sploh, da ne dajejo nikakih informacij političnega značaja nikomur, posebno pa ne osebam, ki se ne legitimirajo in ki za to nimajo posebnega PISMENEGA DOVOLJENJA SODNIJSKE OBLASTI. Dovoljenje policije ne zadostuje.

† Dr. Djuro Červar

Dne 8. maja 1954 je preminul v Opatiji dr. Djuro Červar, odvetnik in bivši istrski deželni poslanec.

Pokojniki je bil rojen leta 1875 v Tinjanu pri Pazinu kot sin kmečke družine in pranečak pokojnega velikega istrskega škofa Juraja Dobriše. Dr. Červar je študiral univerzo v Zagrebu in na Dunaju. Odvetniško pisarno je otvoril v Opatiji, ki je bila v onih letih pred prvo svetovno vojno l. 1914 gospodarski in turistični center cele Istre. Dr. Červar je bil človek velikih potez, agil in odločen. Dostil gospodarskih načrtov in gospodarskih ustanov za podvigo narodnega gospodarstva istrskih Hrvatov je imelo v dr. Červarju svojega pobudnika.

Pokojniki je bil narodnjak - demokrat, odločen in neustrašen. Med prvo svetovno vojno je bil interniran od avstrijske policije v Gradcu. Ko je prišel po vojni fašizem na krmilo, je moral dr. Červar zapustiti Opatijo in se preseliti na Sušak.

Po zadnji vojni se je vrnil v Opatijo, kjer ga je po dolgi bolezni doletela smrt. Njegov brat, župan in bivši deželni poslanec Sime Červar, je moral leta 1911, potem ko je bil nečloveško od fašistov trpinčen, zapustiti svojo župnijo v Zrečju pri Oprtlju v Istri in se preseliti v Dutovlje, kjer je našel v slovenski kraški zemlji svoj večni počitek.

Dr. Djuro Červar je spadal v mlajšo generacijo hrvatsko-slovenskih-istrskih narodnih borcev pred prvo svetovno vojno, ki so hodili po stopnjah nepozabnih dr. Lagane, Spinčiča, Mandiča, Stangerja, Dinka Trinajstića. Spadal je med moške, kot dr. Ivo Zuccon, dr. Pošćić, Andrijičić, Flego, Jenko, Josip Valentič, Josip Pangerl in druge. Njegovo ime ostane v politični zgodovini istrskih Hrvatov in Slovencev ki so v onih časih delovali in se borili v skupnem hrvatsko-slovenskem Političnem društvu za Istro.

Slava njegovemu spominu; njegovi obitelji pa naše globoko sožalje.

V Šempolaju so pričelji...

Solsko leto se s hitrimi koraki bliža svojemu zaključku. Slovenske šole so ostale zveste svojemu izročilu, da zaključijo šolsko leto s primerno prireditvijo in s tem pokažejo, da se šolsko delo ne omejuje na učenje in poglobljanje učne snovi, pač pa da obsega vse duhovne dobrine, ki pospešujejo duhovno rast slovenske šolske mladine. Na teh prireditvah pravzaprav ocenjuje javnost šolsko delo, starši pa zorenje svojih otrok. Ob takih priložnostih prihaja povezanost šole z domom do svojega praktičnega izraza.

V nedeljo so s priložnostno šol-

TRŽAŠKI PREPIHI

Nepotrebni jubilej

V prvi polovici tega meseca so v Titovi Jugoslaviji slavili klubski jubilej — desetletnico ustanovitve proslule tajne policije »Ozna«, ki so jo kasneje po sovjetskih vzorih prekrstili v »UDB«-o. Vse diktatorske vladavine so se v preteklosti pred javnostjo sramovale nasilniških ustanov in jih celo zankale. Prav tako je bilo tudi z »Ozno«. Nihče je v začetku ni imenoval, poglavarji pa so jo tajili, kakor so pred mednarodno javnostjo tajili obstoj koncentracijskih taborišč. Danes jim je v ponosu, da Sčasoma se človek tudi na sramoto privadi....

Policijski minister Stefanović je ob »proslavi« razglasil, da je »UDB«-a polovila 1137 »tujih agentov«, 365 »steroristov« in »vohunov«, 7877 »provokaterjev« in še kaj. Povedal pa ni, koliko stotisoč državljanov je spravila v zapor samo zato, ker so si z varčevanjem in delom nekaj prihranili, ker niso dan in noč ploskali nasilniškemu režimu, ker so »razžalili« razna rdeča veličanstva, ker so ob koncu vojne še imeli po kak par dobrih čevljev, po kako obleko, plašč itd. Povedal tudi ni, koliko tisoč nedolžnih državljanov je »UDB«-a pobila brez preiskave, brez sodnika in brez zagovornika. Nič tudi ni govoril o srednjeveških mukah in trpinčenjih, ki so si jih izmislili jugoslovanski zvesti posemalci Berje in njegovih prednikov.

Take »proslave« v Titovi Jugoslaviji so odveč. Vsaka četrta družina ima svoj živ ali mrtev spomenik »UDB«-e. Tudi SDZ ga ima.

ma. Fouché, Himmler in Berja niso pozabljeni in pozabljeni ne bodo njihovi vajenci....

Spomladanske nevéščnosti

O pomladi letos pač ne moremo govoriti. Statističarji in vremenoslovci nam sicer dan in noč zagotavljajo, da je povprečje dežja tudi letos v primerjavi z drugimi leti — normalno. V resnici ne vemo, ali nas v teh atomskih časih zapuša spomin — dosedaj so se s to čednostjo postavljali samo naši ideološki in narodni nasprotniki — ali se moti statistika. Vsi vemo, da smo do konca maja preživeli menda vsega tri sončne dneve....

Vendar je pomlad tu. Cutimo jo v kosteh prav tako dobro kot v razpoloženju. Nekaj ni in ni v redu! Ko smo z dobrimi prijateljskimi nasveti brez uspeha pri kraju, se radi obračamo do zdravnika, bodisi v kavarni ali gostilni, kar je cenejše, ali pa v ordinaciji. Tudi zdravnik skomigne dvakrat z rameni in — spomlad je vsega kriva. Ta nam streže z utrujenostjo, naveličnostjo in brezbriznostjo — v kolikor to sami želimo seveda.

Prehod iz mrzlega v toplejši letni čas prinaša mnoge nevarnosti našemu zdravju, posebno če smo pri tem malomarni. Tako mi je razložil to stvar učeni zdravnik in me skrbno poučil o prehrani, vitaminih, oblačilih itd. Mnogo tega nam pripovedujejo tudi naši pregovori, ki so se spodeli in oblikovali v »trdih bojih človeka z naravo. Zdi se mi pa, da bi morali tudi svojemu lastnemu razpoloženju v tem času posvetiti nekaj nege. Vsakdo menda ve, kako občutno vpliva razpoloženje na naše telesne organe. Slaba novica povzroča pri nekaterih glavobol, pri drugih želodčne krče, pri tretjih revulucijo v trebušni votlini, srčno tesnobo itd.

Pri naših tržaških iredentistih so Papagosove izjave povzročile močne prilive in so jih komaj sproti masili s čokolado in rižem. Tržaškimi športnikom sta obe nogometni zmagi na oni strani nad Angliji sapa zaprli, jamež in kumina sta s silo odpirala zapackane ventile. Slovenski film Vesna smo morali uživati tešče, ker je vesna pač po mlad — in kaj je pomlad, smo že povedali. Naši kominformisti ne vedo, kaj bi v teh »spomladanskih dnehi« z vodikovo bombo. Ko so najglasnejše kričali proti njej, je zagrmela iz samega Kremlja še hušja, še močnejša od vseh dosedanjih in tudi njim je sapa zaprilo. Zato pa se je Vidali lotil — spominov. V »Delu« je napisal v klasični slovensščini o. Marka Pohlina svojo odisejo po širokem svetu. Tudi njega razganja pomlad in zato spušča vse tisto, česar so ga obtoževali trockijisti, ameriški in mehiškanski policaji na žive in mrtve slovenske nacionaliste, ki mu zapirajo sapa, pa so pri tem ponosni prav tako na njegova psovanja, kakor je — kadar pravi — on ponosen na tuje klevete. Da, da pomlad je huda reč!

Da bi se le že kmalu prikazalo

Spomladanske nevéščnosti

ma. Fouché, Himmler in Berja niso pozabljeni in pozabljeni ne bodo njihovi vajenci....

ma. Fouché, Himmler in Berja niso pozabljeni in pozabljeni ne bodo njihovi vajenci....

ma. Fouché, Himmler in Berja niso pozabljeni in pozabljeni ne bodo njihovi vajenci....

ma. Fouché, Himmler in Berja niso pozabljeni in pozabljeni ne bodo njihovi vajenci....

sonce in pozdravilo glavobole, želodčne krče, trebušne zmede in ostale spomladanske nevéščnosti. Mladičem pri »Delu« pa bi muno svetovali, da se ogledajo za slovenskim dijakom z malo maturo, da bo prevajal Vidalijeve spomine. »Uredniki« itak nimajo časa, da bi se naučili pošteno vsaj enega jezika, ker so prezaposleni z ideološkim delom, ki itak živi in kraljuje brez slovnice, pravopisja in zbornega izrekovanja in uresničuje materializem....

Iz »kulturnega doma« v »kulturni sklad«

Ze večkrat smo v »Demokraciji« v imenu mnogih naših čitateljev spraševali, kaj je s skladom za kulturni dom, za katerega so prispevali mnogi naši člani in prijatelji. Odgovora ni bilo. V nedeljski številki »Primorskega dnevnika« pa je na drugi strani zabliskalo mnogo obetajoči naslov »Kulturni sklad« Radovedno smo prebrali dolgo in obsežno propagandno čtivo za — kulturni sklad. V kratkem, nabirali bodo denar po mestu in deželi in ga uporabljali za »vzdrževanje in podpiranje kulturnih in drugih prosvetnih organizacij do najširših možnosti«. Izbrali so seveda odbor z odvetnikom dr. Fortunatom Mikuletičem na čelu. O skladu za »kulturni dom« ni seveda nobenega glasu. Verjetno so se partijski skladi sprilo barantanja posušili, naj si zato vsak pomaga, kakor ve in zna. Za nas to ni novost; od rojstva dalje se nam je tako godilo, za razvajence b težje....

Odgovorni urednik: Dr. Prof. ANTON DABINOVIĆ Tiska: tisk. Adria, d. d., v Trstu

Obvestilo

Sporočamo cenjenemu občinstvu, da bo v soboto 29. t. m. popoldne otvoritev že znane gostilne pri Silvestru, po domače pri Stropovih, v Nabrežini na trgu. Točila se bo pristna domača kapljica poleg mrzlega pri-grizka. — Vabljeno!

ZOBOZDRAVNIK Dr. STANISLAV PAVLICA se je preselil v ul. Rittmeyer, 13 in sprejema od 9. do 13. ter od 17. do 19. ure Stev. telef. 31-813

Mizarji kmetovalci podjetniki Deske smrekove, macesnove in trdih lesov, trame in parkete nudi najugodnejše

CALEA TRST
Viale Sonnino, 24

Otroška baletna prireditev Gojenke baletne šole gđ. Tatjane Akinfijeve nastopijo v četrtek 27. maja ob 20.30 v Auditoriju ZVU. Na programu so baleti, pantomime in folklorni plesi. Vstopnice dobite na sedežu Slov. dobrodelnega društva v Machiavellijevi ulici 22-II ter pri vseh odbornikih društva.

Slovenski filmi v Trstu

V nedeljo 23. t. m. ob 9. in 11. uri so v kinu Auditorium predvajali slovenski film »Vesna«. Skoda, da ni bilo tudi popoldanskih in večernih predvajanj. Objektivna kritika mora filmskemu delu priznati dostojno kvaliteto, za tržaške Slovence in posebno še za tiste, ki so vsaj nekaj let preživeli v Sloveniji, pa je film naravno pravo razodetje. Znani obrabi igralci in igrice iz oderskih desk so stopali na platnu med nas in nam zvesto razkrili morda že malo zabrisano sliko ožje domovine. Ni naš namen spuščati se v podrobno kritiko. To bodo storili morda tisti, ki so za to poklicani. Zelimo samo, da bi film našel gostoljubje tudi še po drugih dvoranah v predmestjih in na podeželju. Slovenske filme ki bodo sproščeni političnih tendenc, bodo Tržačani vedno sprejemali z zanimanjem, saj je filmska umetnost tudi del narodne kulture.

Produkcija gojencev SPM Prva produkcija gojencev Glasbene šole bo v petek, dne 28. maja t. l. ob 20.30 v dvorani v ulici Machiavelli 22-II. Vljudno vabljeni starši gojencev in po njih vpeljani gosti.

II. javna produkcija gojencev Glasbene šole SPM bo v soboto, dne 5. junija t. l. ob 20.30 v dvorani Avditorija Ljud-

skega doma, kjer bodo nastopili gojenci instrumentalnega oddelka, godalni kvartet in godalni orkester.

Vabimo starše in prijatelje mladine k udeležbi.

IZ SLOVENIJE

DESETLETNICA UDB-e Ob desetletnici ustanovitve Uprave državne varnosti je bil notranji policijski minister Al. Ranković odlikovan z redom Junaka socialističnega dela.

Izredne zasluge ministra Rankovića so v glavnem naslednje: »Zemlja prva tri leta po vojni je bila delovna očiščena vseh ostankov ustašev, belogardistov in četnikov na čelu z Dražem Mihajlovičem, odkrita so bila številna vohunska središča, sovražne organizacije.... Domala ves izdajalski aparat je bil kaznovan.... Važno vlogo je odigrala državna varnost tudi po letu 1948, ko je skušala sovjetska obveščevalna služba ustvariti pri nas državo v državi....«

ZUNANJA TRGOVINA SLOVENIJE

Zunanja trgovina Slovenije je v letošnjem prvem trimesečju precej zaostala za predvidenim planom. Glavni vzrok je menda devizna politika.

Po uradnih podatkih se pa kljub temu v Sloveniji uravnoveša trgovinska bilanca. V prvem trimesečju lani je presegal uvoz za preko 300.000 ton izvoz ali za skoro 20 milijard din. Letos pa presega izvoz za 80 tisoč ton uvoz ali za preko 7 milijard din.

Prispeli so najboljši hladilniki sveta!



Izdelek največje angleške tovarne LEC je v celoti (tudi s hladilno napravo, ki je najvažnejši del) izdelan po dolgoletnih izkušnjah izključno v LEC-ovih tovarnah!

Električni hladilnik LEC je izviren izdelek, nedosegljiv v trajnosti, liniji in ceni!

Grajen je za Vas; LEC Vam bo prihranil mnogo denarja in Vam bo ob vsaki priliki nudil svežo hrano in Vas s tem ohranjal pri najboljšem zdravju. Zapravnite si: LEC mora v vsako gospodinjstvo!

Naročila s takojšnjo dobavo — tudi z obročnim odplačevanjem — sprejema trdka

G. KERŽE

TRST - Piazza S. Giovanni 1 - Tel. 35019